

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן
מליובאוויטש

חוקת

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ואחת לבריאה

שנת המאה להולדת כ"ק אדמו"ר מה"מ

לעילוי נשמת

הו"ח וכו' ר' מנחם מענדל הלוי
ב"ר לייב יואל הלוי ע"ה קאטש
נפטר ביום י"ב אייר ה'תשנ"ז

וזוגתו מרת רחל בת ר' מרדכי ע"ה
למלאות שנה לפטירתה
- בש"ק פ' חוקת, ט' תמוז ה'תשס"א
ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י בנם

הרה"ת ר' ברוך שמעון הלוי וזוגתו מרת פנינה
ומשפחתם שיחיו קאטש

חוקת ב

ביאורים לפרקי אבות

פרק חמישי

המשניות בתחלת הפרק מפרטות כמה וכמה דברים שבמספר עשר. וצריך ביאור: מדוע לא נמנו גם עשרת הדברות? מה גם שמהן נמשך הענין הראשון שבמספר עשר המנוי כאן, וכמאמר רז"ל על הפסוק „עשרה הכף בשקל הקדש“¹, שעשרת המאמרות מכוונים כנגד עשרת הדברות ומושרשים בהן. והביאור:

עשרת הדברות מובדלות באין ערוך מהעולם, וכמאמר רז"ל², „אלפים שנה קדמה תורה לעולם“, ולכן אי אפשר למנותן עם הענינים המנויים כאן. והתורה היא באין ערוך אפילו לגבי הנסים שהיו בבית המקדש (שנמנו במשנה ה'), כי בית המקדש הוא אמצעי לתכלית השלימות של העולם, היינו מילוי הכוונה העליונה ד„דירה בתחתונים“. ואילו התורה נעלית אף מענין זה³. כי מאחר ש„אורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד“⁴, הנה כשם שלגבי הקב"ה אי אפשר לומר שתכליתו הוא לשם ענין אחר ח"ו, כי אם בו בעצמו, כן הוא גם לגבי התורה.

הוי אומר: יש ללמוד תורה לשמה — לשם התורה עצמה, לא לשם מטרה אחרת (גשמית ואפילו רוחנית). ואזי הלימוד הוא ללא כל הגבלה. כי כשלומד בשביל תכלית מסויימת, הרי מכיון שכל הענינים מוגבלים, גם לימודו מוגבל; אבל כשלומד תורה לשם התורה עצמה, שהיא בלי גבול, הרי גם הלימוד הוא בלי גבול⁵. ועוד יש לפרש — עשרת הדברות אינם ענין ל„מילי דחסידותא“, הידור והוספה בתורה לפני משורת הדין, שהרי הן תורה עצמה. ולכן לא נמנו במכילתין⁶.

(1) נשא 1, פו. זח"ג יא, יב. (2) ראה מדרש תהלים צ, ד. (3) ראה תניא ק"א ד"ה דוד זמירות קרית להו. (4) זח"ג עג, א. (5) לקו"ש ח"ד עמ' 1226. (6) משיחת מוצ"ש פ' חקת תשל"ח — על פי רשימת השומעים בלבד.

כאן) גבי השליחות למלך אדום, וישלח משה מלאכים — וכדי לבאר שינוי זה מבאר רש"י „ובמקום אחר כו“, שע"ז מתיישב (גם) שינוי זה.

ב. אמנם לכאורה יש להבין פרטי לשון רש"י „הכתובים הללו צריכים זה לזה זה נועל זה פותח שמה הוא ישר-אל וישאל הם משה לומר לך שנשיא הדור הוא ככל הדור כי הנשיא הוא הכל“:

(א) מהו תוכן ההקדמה „הכתובים הללו צריכים זה לזה זה נועל זה פותח“?

[ואף שלשון רש"י מקורו במדרשי, הרי: (א) כבר נת' כמ"פ שענינו של רש"י לפרש פשוטם ולא להעתיק ולהודיע לי המדרש, ובמקום שמעתיק דברי רז"ל במדרש וכיו"ב, הוא משום שלשון זה נוגע להבנת פשוטם של כתובים. וזה גם כשכותב בפירוש „רבתינו דרשו" ו- כיו"ב, ופשיטא שכן הוא כאשר מפרש הכתוב בלי לכתוב שמקור הפירוש הוא בדברי חז"ל. (ב) ועיקר: במדרש מתחיל הדרשה כאן „כל דברי תורה צריכין זה לזה שמה שזה נועל זה פותח“, היינו

א. בפירושו על הפסוקי „וישלח ישראל מלאכים אל סיחון מלך האמורי“, מעתיק רש"י „וישלח ישראל מלאכים“, ומפרש: ובמקום אחר תולה השליחות ב- משה שנאמר ואשלח מלאכים ממדבר קדמות וכן וישלח משה מלאכים מקדש אל ארץ אדום וביפתח הוא אומר ו- ישלח ישראל מלאכים אל מלך אדום וגו' הכתובים הללו צריכים זה לזה זה נועל זה פותח שמה הוא ישראל וישר-אל הם משה לומר לך שנשיא הדור הוא ככל הדור כי הנשיא הוא הכל.

והנה אף שלפי המשמעות השטחית כוונת רש"י בפירוש זה היא לתווך ה- סתירות בין הכתובים (אם השליחות ל- סיחון או לאדום היתה ע"י משה או ע"י ישראל), הרי כבר נת' כמ"פ בארוכה ש- אין זו דרכו של רש"י לתרץ ולתווך סתירות ואי-הבנות שבכתובים אלא ל- אזרי, במקום שבו מתעוררת הסתירה וכיו"ב. ולפי זה, עכצ"ל שכוונת רש"י כאן היא לבאר קושי המתעורר בפסוק דנן, אלא שלצורך זה עליו לבאר את כל הכתובים שמביא ומיישב בדרך אגב.

ויש לומר, שהקושי בכתוב כאן הוא — השינוי בין כתוב זה שבשליחות ל- סיחון (שנאמר בו „וישלח ישראל מלאכים“) לכתוב שלפניו (המובא ברש"י

(6) ראה גם משכיל לדוד כאן.

(7) והיינו להתחלת פרש"י „ובמקום אחר כו“, הוא התחלת התירוק.

(8) להעיר שכל זה (מהתיבות, הכתובים הללו עד „הם משה“) ליתא בדפוס ראשון ובכ"י כתי רש"י (שתח"י).

(9) תנחומא פרשתנו כג. במדבר פ"ט, כח. ועד"ו הוא בתנחומא (כאבער) שם נב. ילקו"ש פרשתנו עה"פ (רמו תשסד קרוב לסופו).

(1) פרשתנו כא, כא.
(2) דברים ב, כו.
(3) פרשתנו כ, יד.
(4) שופטים יא, יז.

(5) בדפוס שני וכמה כתי רש"י (שתח"י): הוא משה.

דעם גאַנצן בנין פון „מקדש אד' כוננו ידיך“, ביז אויך דעם גג של הבנין, וואָס „מלך המשיח . . עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם“⁵ – ווערט דאָס אַלץ „אויפגעהויבן“ (אויפגעטאַן) דורך דער עבודה (הגבהה) פון דעם תחתון ביותר.

... כולל ועיקר – אין ברענגען די גאולה האמיתית והשלימה, וואָס כדי דער אויבערשטער זאָל דאָס דורכפירן בשלימות דאַרף ער (כביכול) האָבן די השתתפות פון יעדער איד, און זוקא אַלס נשמה בגוף, אַז דורך „מעשינו ועבודתינו“ קומט די גאולה, און מ'דאַרף כביכול אַנקומען אַז דער איד זאָל מסכים זיין, און נאָכמער – ער זאָל וועלן און מכריז זיין, אַז ניט נאָר וואָס „הגיע זמן גאולתכם“, נאָר ס'איז שוין דאָ די גאולה בפשטות, כמדובר לעיל אַז גאולה איז מלשון גילוי – דער גילוי אלופו של עולם אין „גולה“ (וואָס ווערט דורך דער עבודה פון אַ אידן אין גלות).

(משיחת יום ב', כ"ח סיון תנש"א)

(5) ילקוט שמעוני ישעי' רמז תצט.

שתוכן מאמר המדרש הוא ביאור כללי בדרך „כל דברי תורה“, אבל בפרש"י שכוונתו רק לבאר פרטי פסוקים אלה, למאי נפק"י ההקדמה ש„הכתובים הללו צריכים זה לזה זה נועל זה פותח“?

(ב) מהו כפל הלשון (והענין) „שמשה הוא ישראל וישראל הם משה“ (לומר לך שנשיא הדור הוא ככל הדור)?

(ג) כשם שבפרטי הענין כותב את שני הצדדים, „שמשה הוא ישראל וישראל הם משה“, כך הו"ל לכאורה לפרט ב- סיכום פירושו, לא רק „שנשיא הדור הוא ככל הדור“ אלא גם „וכל הדור הוא כמו הנשיא“ וכי"ב?

(ד) מהו תוכן הטעם „כי הנשיא הוא הכלי“, ומהי ההוספה בזה על מה שאמר לפני „שנשיא הדור הוא ככל הדור“? ויתירה מזו – לכא' ה"ז סתירה מיני' וביי: בתחלה משמע שנשיא הדור הוא רק כמו כל הדור (ולא ממש „כל ה- דור“), ובהמשך כותב „כי הנשיא הוא

(10) להעיר גם ממרו"ל (ירוש' ר"ה פ"ג ה"ה. תוס' כריתות יד, סע"א), „ד"ת עניים במקומן ו- עשירים במי"א“.

(11) ולכן מסיים (בתנחומא ושמיר שם) וכותב עוה"פ „הכתובים אלו צריכים זל"ז“.

(12) ראה בהנסמן בהערה 8, שליטא שם תיבות אלו (ורק ממשיך – אחרי הביאור הפסוקים: אלא לומר לך שנשיא כו').

(13) וליתא בדפוס שני דרש"י. וכן ליתא במדרשים הנ"ל.

(14) בא' מכת"י רש"י (שתח"י) – אחרי הבאת הכתובים – „ללמדך שנשיא הדור הוא הכל" ותו לא“.

(15) כ"ה בדפוסים שלפנינו וכ"ה בדפוס שני (אלא שליטא שם ההמשך, כנ"ל הערה 13). אבל בדפוס ראשון וכמה כת"י רש"י (שתח"י) „הוא כל הדור“ (כמו בתנחומא ושמיר שם. ובתנחומא (באבער) ויל"ש שם – כברש"י שלפנינו).

הכל, שאינו רק „ככל הדור“ בכ"ף ה- דמיון, כ"א „הכל“ ממש?

ג. ויש להקדים ביאור דיוק לשון רש"י „ובמקום אחר תולה השליחות ב- משה שנאמר ואשלח כו“, דלכאורה הו"ל לקצר ולומר „ובמקום אחר נאמר ואשלח“ וכי"ב.

יש לומר, שבלשון זה מודגש הקושי בכתוב כאן ע"פ פש"מ, שאותו בא רש"י ליישב בפירושו.

והביאור בזה:

זה שבכתוב דידן (בשליחות לסיחון) כתיב „וישלח ישראל מלאכים“, ובכתוב הקודם (בשליחות למלך אדום) נאמה „וישלח משה מלאכים“ – אין לפרש ה- כוונה בזה שהמשלח למלך אדום ה' משה והמשלח לסיחון ה' עם ישראל, כי

פשוט ששילוח המלאכים אל מלך אדום ה' בשליחות עם ישראל, כהמשך כל הפרשה שם, „כה אמר אחיך ישראל גו"י וירדו אבותינו מצרימה גו' ונצעק אל ה' וישמע קולנו גו“, דכל תוכן ה- דיבורים הוא בנוגע עם ישראל, ומה שנאמר „וישלח משה“ מובן בפשטות, כי כל מעשיהם של עם ישראל היו ונעשו על ידי משה, והוא הוא ששלח את המלאכים בפועל:

ולאידך – גם כשנאמר „וישלח ישראל אל“ פשוט שהשילוח בפועל ה' על ידי

(16) כ, יד-טו.

(17) וראה פרש"י שם: מה ראה להזכיר כאן אחוה כו'.

(18) וראה שם גם בההמשך (כ, יט), ויאמרו אליו בניי“.

(19) וראה עץ הדעת טוב (להרח"י) שם (כ, יד) להיפך, כי ישראל הם השולחים אמנם לפי עצת משה כו'.

מו"ח אדמו"ר, בהרבצת תורה וחיוזק הדת"י במדינה ההיא (שבדרך הטבע – היא שגרמה להמאסר) – וכן בכל מקום מגורו לאחר צאתו ממדינה ההיא – לא היתה מוגבלת בתחום מסויים של יהדות, כ"א עסק בכל השטחים – הן בכל ה"שייך לחיוזק הדת: שילוח רבנים ושוח"טים למקומות שהיו זקוקים להם, בנין מקוואות, יסוד ישיבות וחדרים בשביל תשב"י, עד להרבצת התורה לכל ישר-

אל, וגם הפצת רזי דרוזין דאורייתא: והן הצלת נפשות כפשוטה, בפדיון שבויים, עזר וסיוע גשמיים לעניים וכל הזקוקים לזה (כידוע פרשת הימים ההם, ומה ש"ידוע הוא – מעט מזעיר, מטעמים מו"בנים).

ובכל עבודות אלו, שחלוקות מן ה"קצה אל הקצה, היתה התעסקותו בזה במסירה מוחלטת, עד למסירת נפש בפועל.

וכך ראו במוחש אצלו הענין ד"נשיא הדור הוא ככל הדור" – ובמילא – "הנשיא הוא הכל", שכל עניני צרכי בניי הרוחניים והגשמיים באים ונמשכים ממנו.

(משחת ש"פ חוקת השמ"א)

לקו"ש ח"ג ע' 131

(45) ל"י כ"ח תניח אדמו"ר במכתבו לחגיגת יובל תמוז הראשונה – בשנת תרפ"ח (נדפס בסה"מ חשי"ע 263. אג"ק שלו ח"ב ע' פ. ועוד).
(46) ראה לקו"ש ח"ג ע' פ. ואל"ך.
(47) ראה גם מכתב ג' תמוז השר"ת (ל"י ח"א ע' 209 ואל"ך. ועוד).

הכתוב לתלות השליחות רק במשה (ולא בבניי), שהרי מפורש, וישלח ישראל".

וזהו שממשיך רש"י, הכתובים הללו צריכים זה לזה זה נועל זה פותח ש"משה הוא ישראל וישראל הם משה":

אם בשליחות לאדום הי' כתוב רק "וישלח משה", הי' זה נועל/כלומר, זה הי' נועל (בפני הפירוש) ושולל שהשליחות לאדום היתה (גם) של בניי, כ"א משה עשה זאת בתור שליח השם ואין לתלות השליחות בישראל (אף שתוכן השליחות הוא בשבילם): וכן לאידך – אם בשליחות לסיחון הי' כתוב רק "וישלח ישראל", הי' זה נועל/ הפי' ד"שליחות משה בזה, בי השליחות לסיחון יש לתלות רק בישראל ולא במשה.

ולכן בא הכתוב השני ו"פותח" ומגלה – "שמשה הוא ישראל וישראל הם משה", דמ"ש, וישלח משה" הרי זה כ"אילו נאמר, וישלח ישראל" (כי "משה הוא ישראל", ומשיי, וישלח ישראל" הוא כאילו נאמר, וישלח משה" (כי "ישראל הם משה").

ה. אלא שצריך ביאור – איך אפשר לומר "שמשה הוא ישראל וישראל הם משה"? ומבאר רש"י, לומר לך ש"נשיא הדור הוא ככל הדור כי הנשיא הוא הכל" –

די"ל שב' הענינים בפרש"י, נשיא הדור הוא ככל הדור כי הנשיא הוא ה"כל", הם כנגד שני הענינים שלפנ"י – "משה הוא ישראל וישראל הם משה":

(30) ומה שנאמר שם (ב, יט), ויאמרו אליו בני ישראל במסלה נעלה – בפשטות אינה שליחות חדשה, כ"א המשך השקוט של המלאכים שלוחי בניי ומלך אדום. וראה לקו"ש ח"ח ע' 144 ואל"ך ובהערות שם.

(31) וצ"ע בלשון רש"י, כי הנשיא כו"ו, ולהעיר שברוב בתיי רש"י (שתח"י) ליתא לתיבה זו.

השם אל משה):²⁵ משא"כ גבי סיחון, הרי מפורש ברש"י כאן²⁶ שהקב"ה לא צוה לפתוח לו בשלום, וא"כ יש מקום לו"מר, שמטעם זה נאמר, וישלח ישראל", ללמדנו, שבניי הם הם שתבעו שליחות זו, ומשה הסכים על ידם, ולכן נאמר "וישלח ישראל".

וכדי לשלול פירוש זה מתחיל רש"י פירושו – "ובמקום אחר חולה השליחות במשה שנאמר ואשלח מלאכים ממדבר קדמות", היינו שמפורש ש(גם) שליחות זו – דמשה, ואין לייחס ולתלות אותה (רק) בישראל: ואח"כ ממשיך רש"י, "וכן וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום וביפתח הוא אומר וישלח ישראל מלאכים אל מלך אדום וגו'" – כלומר, גם בשליחות למלך אדום אין כוונת

(25) וראה פנים יפות שם דישראל לא רצו לשלוח אלא משה שלח בשבילם ולא חש שמיתתו חלוי' בזה, כמו שפרש"י (שבהערה 22) גבי מלחמת מדין. וצ"ע ח"א באלשיך שם. וראה גם צרור המור ושיך עה"ת שם.

(26) כא, כב.

(27) ולהעיר מילקוט כאן (רמז תשסד קרוב לט"פ) שהקב"ה א"ל, אני אמרתי החל רש והתגר בו מלחמה ואתה משלח שלוחי שלום" (אלא שב"ילקוט הוא להפירוש דמשה שלח, כהפסוק בדברים ובפרש"י שם).

(28) ראה מדרש לקח טוב כאן.

(29) ובה גם סותר פי' החזקוני כאן, דשתי אגרות כתבו אחת של משה לשלום וא' של ישראל למלחמה. ומה שלא ס"ל לרש"י כן, ובפרט ששם נאמר בכתוב, מדבר קדמותי – כי בפשטות, ב"משנה תורה חוזר על דברים שאירעו לפניו ולא ענינים חדשים לגמרי (אם לא שיש הכרח גמור לומר כך). ועצ"ע.

(*) ומפרש בפשוטו ש"מ (בדברים שם) שאינו שם מקום (ראה מלבי"ם כאן), אלא למדתי... שקדמה... שקדמת כו"ו.

זה ש"משה הוא ישראל" הוא לפי "שנשיא הדור הוא ככל הדור", כלומר - אין פירוש הדברים, דכאשר המדובר ב- התעסקותו של משה בענין השייך לצרכי כלל ישראל אין הוא איש פרטי בזה, אלא הוא עושה זאת עבור הכלל, וב- מילא אפשר לכתוב "משה" (העושה ב- פועל) או "ישראל" (שבשבילם נעשה) - אלא שצמצום מציאותו של משה, להיותו "נשיא הדור", הוא "ככל הדור". היינו דנשיא הדור הוא (איש) צבורי בעצם מהותו, ובמילא מה שהוא עושה ה"ז עשיית ישראל.

וכן לאידך - זה "שישראל הם משה" הוא לפי "שנשיא הוא הכלל" כאן לא כתב רש"י "כל הדור", כי אין כוונתו כאן שמהותו של נשיא הדור היא - כל אנשי הדור, אלא שהכלל - כל ערכי הכלל הם (צרכיו ובאים על ידי) ה- נשיא, וכל מה שיש אצל בניו בא (מכח) הנשיא [כמו שמצינו בנוגע לבניו במדבר] שכל צרכיהם הגשמיים (אכילה (מן ובשר) ושתיה) קיבלו על ידי משה, וכן כל התורה נמסרה להם (וכמה ציונים וכוונות) על ידי משה. ומכיון שכל עניניו וצרכיו בניו באים ממש (הנשיא) נמצא ש"ישראל הם משה".

(32) להעיר מהלשון "שולם שקול פגד הכלל" (פרשי בחוקתי כו"ו).
 (33) להעיר מהג' ב"פ/ראשון שעל פי הנשיא הוא הכלל.
 (34) כפשוטו הקבצים בפ' בשלח - טו, ב ואילך. וראה פרשי שם, לה' וקא' לקריש חיה ע' 260. וראה שם בנוגע ענין הקבץ.
 (35) ראה שם טו, כד'ה. פגשתו כ' ז ואילך.
 (36) ועפ"כ יש לבאר ההוספה והמיקוץ כאן לגבי פרשי (ר"פ יתרו). שקול משה כנגד כל

וזהו ש"הכתובים הללו" - שתולים השליחות פעם במשה ופעם בישראל - באים "לומר לך", ששליחות שלכאורה יש לייחס ולתלות רק במשה (בתור שליח השם), הנה היא שייכת לכל ישראל אג, וכן לאידך, ששליחות שלכאורה היא של ישראל, תולה אותה הכתוב ב- משה - לפי "שנשיא הדור הוא ככל הדור". הנשיא הוא הכלל.

ו. מה"ענינים מופלאים" שבפירוש רש"י:
 במדרשי (מקורו של פרשי) הלשון הוא "שראש הדור הוא כל הדור", ורש"י משנה וכותב "נשיא הדור הוא כלל ה- דור".

ויש לומר, שזהו בהתאם לחידושו של רש"י (הגיל): "ראש הדור" פירושו (ע"ד

ישראל" כי (נוסף לזה שכאן למדים משינוי הכתובים שאין זה ענין השייך רק למשה ולישראל בדורו כ"א לכל נשיא הדור, הרי זה שמשה שקול כנגד כל ישראל הוא ענין בגדלותו וחשיבותו של משה, וכאן - המדובר הוא בשייכותו לדורו. ולהעיר מגויא לפרשי שם.
 (37) שבערה 9. וראה לעיל הערה 15 (ובהערה הבאה).

(38) ואולי י"ל, שדברי רש"י נשיא הדור הוא ככל הדור כי הנשיא הוא הכלל - הוא פירוש ר' פירוט לשון קצר דהמדרש "ראש הדור הוא כל הדור". וראה להלן בפנים.

(*) במכילתא יתרו שם ממשיך, וישראל כמשה שקול רב כחממד ותלמיד כרבי. אבל לכאורה אינו פשוטו של מקרא. וזהו העיר ממכילתא בשלח (ר"פ השירה). משה שקול כנגד ישראל וישראל שקולין כמשה בשנה שאמרו שירה. ושם, מגיד שאמר משה שירה כנגד כל ישראל. ושם טו, יג, משה שנשקל כנגד הכל. שיהי משה שקול כנגד הכל. וראה גם פפ"ד מסות לא. ו. וגם שם הביא רש"י רק צד א' - שהי' פניחם שקול כנגד כולם. ואכ"מ.

ראש כפשוטו) שהוא מנהיג את כל הדור: משא"כ "הנשיא" הוא לשון נשיא את והרמה, היינו שהוא שם התואר ל- אדם מרומם ומנושא.

ולכן: בלשון המדרש "שראש הדור הוא כל הדור" אפשר לפרש הכוונה, ד- מכיון שהוא הראש המנהיג את כל הדור, ועל ידי הנהגה אחת ואחידה של הראש - נעשים כל אנשי הדור למציאות אחת, מציאות הראש, לכן "ראש הדור הוא כל הדור".

[ולהעיר משו"ת הרשב"אי בענין מלך "המלך כצבור שהצבור וכל ישראל תלויין בו", שהטעם שהמלך הוא כ- צבור, הוא לפי שהצבור וכל ישראל תלויים בו].

ולפי' נמצא, דמה ש"ראש הדור הוא כל הדור" ה"ז (רק) בענינים הצבוריים שלו, והיינו בענינים שעושה עבור כל ישראל וכוונתו, שעי"ז מתאחדים כל ישראל כמציאות אחת.

אבל בלשונו של רש"י "שנשיא הדור הוא ככל הדור כי הנשיא הוא הכלל", י"ל שבזה מודגש ש"נשיא" הדור, גם כמו שהוא מרומם ומנושא (בפני עצמו), הרי הוא ככל הדור.

(39) ח"א ס" קמח.
 (40) ראה בארוכה לקו"ש ח"ט ע' 165 ואילך. ושם נת' החילוק בין לשון זה ללשון הרמב"ם (הל' מלכים פ"ג ה"ז) בנוגע למלך, שלכו הוא לב כל קהל ישראל.
 (41) להעיר מתניא אגה"ק סכ"ט (קמח, ב) מ"מ"ש הארז"ל בביאור הטעם ש"מצות התלויות במלך. . מוציא כל ישראל כי הוא כללות כולם", ומשנה מ' המשנת חסידים (מסכת חייוב הגשמות פ"ב מ"א), שמפני חשיבותו כל המצות הראויים לו עולים לכל ישראל כו"ו. וראה לקריש ח"ה ע' 192 סוף הערה 55.

והחידוש שבדבר הוא בשני הקצוות: מחד גיסא, מכיון שענינו היה חלק ממציאותו בתור נשיא, הרי מובן, שפעולותיו ומעשיו שלכאורה ה"ז מקום לומר שהם, בשוה, עכ"פ "בערך" למעשי שאר בניו, גם בהם הוא שונה ומנושאי, לגבי כל העם.

ולאידך, מכיון שהנשיא הדור הוא ככל הדור, הרי גם עניניו הכי נעלים של הנשיא, שלכאורה הם בבחי' "משכמו ומעלה גבוה מכל העם" ואינם בערך לאנשי הדור, הרי מכיון שגם הם חלק ממציאות הנשיא (הנשיא הוא הכל) - הרי הם פועלים ונמשכים באנשי הדור.

ז. פ' חוקת חלה בכמה שנים בין ג' תמוז (היום אשר "חופשה ניתנה לו", התחלת הגאולה) וי"ב-י"ג תמוז - יום גאולת כ"ק מ"ח אדמור, נשיא הדור, ממאסרו אשר נאסר על הרבצת התורה וחיוק הדת.

ויש למצוא רמז לעבודתו ואופן נשיאו אותו בפרשי הגיל - כי אצלו ה' נראה בגלוי, ובפרט בעבודתו הגיל, ש"נשיא הדור הוא ככל הדור". הנשיא הוא הכל:

"העבודה הגדולה אשר עבד כ"ק

(42) להעיר מצפ"ע ר"פ קרח, שמפרש מחלוקת קרח וסעונו, היפך האמת אשר גם בדבר שהלויים דומים לכהנים, היינו גבי מצות שמירה, מי"מ כהן למעלה והם למטה. עיי"ש בארוכה.
 (43) ל' הכתוב (בנוגע לשאלו) ש"א ט, ב (וראה גם שם י, כג). וראה אוה"ת בראשית (כרד ז) ע' 1528. שה"ש (כרד ב) ע' ח"ד-טו. ועוד.
 (44) ראה תניא ספ"ד, ואף כי מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת להשיג אפי' חלק אחד מני אלף. . מי"א הרי אפס קצרו ושמן מנתו מרב טובו ואורו מאיר לכללות ישראל כו"ו. וראה בכל הגיל באר"ה לקריש ח"ד ע' 1051 ובהערות שם.